

TỘI ÁC VÀ HÌNH PHẠT (2)

(Tập ghi) (Bài 2)

(Tội Ác Và Hình Phạt).

Marméladov bắt đầu nói một cách trịnh trọng:

“Thưa ông bạn, nghèo không phải là xấu. Điều này là một sự thật. Tôi biết rằng nghiện rượu không phải là hay, như thế lại càng đúng sự thật. Nhưng còn niềm đau khổ, thưa ông bạn, niềm đau khổ chính là điều xấu. Trong cảnh nghèo, ông bạn vẫn giữ được tâm hồn cao đẹp của mình, nhưng trong niềm đau khổ, không ai còn giữ được gì cả. Trót phải mang niềm đau khổ, người ta không lấy gậy đuổi đi mà là dùng chổi để quét, thưa phải, người ta lấy chổi quét mình ra khỏi xã hội loài người để cho niềm đau khổ kia càng thêm thấm thía. Mà như vậy là đúng, bởi vì chính tôi đây, tôi đã tự đẩy đọa tôi trước nhất. Thế rồi vì đó mà xảy ra cái vụ rượu chè này.

“Thưa ông bạn, mới cách đây một tháng, vợ tôi bị ông Lebeziatnikov đánh, mà vợ tôi thì không phải giống như tôi. Ông bạn có hiểu không? Xin phép ông bạn cho tôi hỏi thêm điều này, hoàn toàn vì tò mò mà hỏi chơi thôi: ‘ông bạn có đã biết cái thú ngủ đêm trên sông Neva bao giờ chưa, ngủ trên một chiếc thuyền chở rom ấy’”

“Chưa, tôi chưa được biết thú đó”, Raskolnikov đáp. “Nhưng như vậy có nghĩa là sao?”

“Tôi đã ngủ tại đây rồi. Tôi đã từ đây về đây và đêm nay nữa là đêm thứ năm...”

Ông ta rót rượu đầy ly, bung lên uống, xong đấm mình trong nghĩ ngợi.

Quả vậy, trên tóc tai áo quần ông ta thấy còn dính rải rác những cọng rom. Có thể là trong năm ngày qua, ông ta chưa thay y phục, chưa tắm rửa gì, nhất là đôi bàn tay trông bản hết mức, cái dính đỏ ong, móng thì đen thẫm.

***/ LỜI RIÊNG CỦA TTBG.**

Khi Âu Cơ còn nhỏ, đi mua sách là thú vui lớn nhất của hai mẹ con.

Nỗi đam mê dành cho chữ nghĩa trong tôi cũng được kể là điều “quái dị” dưới mắt con bé (lời nó nói). Hễ đã đến tiệm sách thì trăm lần như một đều có “một số lớn nhà văn cùng ra về rồi trú ngụ lại” trong phòng viết của tôi.

Tại tiệm sách, tôi mê man lựa từng cuốn, đọc qua từng tác phẩm, nhất là ở những bài Tựa, mân mê ve vuốt gáy sách, xong nhẹ nhàng đặt vào trong giỏ.

Sự chọn lựa kỹ càng, âu yếm ân cần dành cho các con chữ (dù “mới” ở Barnes & Noble hay “cũ” ở các cửa hiệu bán sách cũ) là lý do để KHÔNG BAO GIỜ tôi đi mua sách với bất cứ ai, trừ ra Âu Cơ. (Tôi sợ sự miễn cưỡng đợi chờ của kẻ đồng hành sẽ làm mất hết mọi hứng thú trong tôi trên từng con chữ yêu dấu).

Lúc Âu Cơ lên 10, có lần hai mẹ con vào Barnes & Nobles.

Nơi đây “Văn Chương Ngoại Quốc”, sau một hồi lọc lựa, tôi ngồi xoài chân trên sàn, đọc từng trang sách.

+ Từ sách hồng Ba Chàng Ngự Lâm Pháo Thủ của Alexandre Dumas đến Các Vì Sao của Alphonse Daudet...

+ Từ Kịch Đòi của Saumerset Maugham đến Kịch Đòi của Balzac,

+ Từ Camille của Alexandre Dumas fils đến Tội Ác & Hình Phạt,

+ Từ Gone With The Wind của Margaret Mitchelle đến Hồi Ký Viết Dưới Hàm, Anh Em Nhà Karamazov của Dostoievski...,

tất cả đều được bỏ vào trong giỏ.

(Ghi chú: Tôi có cái tật rằng “*không bao giờ ngại tốn tiền cho chữ nghĩa*”. Vì thế, dạo về sau, khi đã “hết tiền”, mỗi lần cần đi mua một cuốn nào ở Barnes & Noble là Âu Cơ đều dặn tôi:

“*Nhắm mắt đi thẳng tới quầy đang có cuốn mình đang cần, nghe mẹ!*”

Nói câu này, Âu Cơ đã tỏ RẤT HIẾU tôi trong đam mê ấy. Có nghĩa rằng: “*Bây giờ mẹ đã hết tiền thì tốt hơn hết là đừng mở mắt ra nhìn ngửa nhìn ngang cho những con chữ thêm đau!*”)

*/ Trở lại kỷ niệm đi mua sách lúc Âu Cơ lên 10).

Hai mẹ con ôm hai chồng sách đến quầy tính tiền. Một phụ nữ Mỹ dáng trí thức, đã lớn tuổi, cầm từng cuốn, tay mân mê gáy sách, điệu chiêm ngưỡng, đôi mắt rõ sáng, hỏi Âu Cơ:

“Con hay mẹ chọn mua các cuốn này? Sách mua cho mẹ đọc phải không?”

Âu Cơ đáp, vẻ hãnh diện:

“Chính Mẹ con chọn. Các sách này mẹ con đọc hết rồi nên mua để dành cho con, mai sau con đọc. Mẹ con là nhà văn.”

Người đàn bà nghiêng mình chào tôi, nở nụ cười rất ấm và nói:

“*Cô thật là người mẹ biết cách lưu lại cho con một gia tài lớn.*”

Chuyện xảy ra năm 1997... Từ thuở đó trở đi Âu Cơ, vẫn đọc liên tục.

Nhưng mà!

Thời gian tàn phá tất cả... Bâng khuâng tự hỏi, những cái gì đẹp đẽ thuở xưa trong kỷ niệm Mẹ & Con, sao ở thời đại Google, thấy trong đũa con gái chẳng còn lưu lại bao nhiêu?

*
* *

(Tội Ác Và Hình Phạt).

Câu chuyện ông ta vừa khơi ra hình như đánh thức được sự chú ý của mọi người chung quanh, nhưng chỉ là một sự chú ý lơ đãng thôi. Sau cái quây, hai đứa bé nổi lên cười rộ. Từ phòng bên, người chủ bước qua, chắc cũng có dụng ý đến nghe “kẻ pha trò”. Chủ quán ngồi cách xa xa, há miệng ngáp một cách thờ ơ nhưng vẻ trịnh trọng vẫn thấy. Có thể nhận được ngay rằng Marméladov là khách hàng quen thuộc của quán. Ông ta mặc phải cái tật thích nói hoa hòe chải chuốt, có lẽ vì quen lối chuyện trò kiểu tiệm nước với đủ mọi hạng khách chưa quen biết. Thói quen kia trở thành một nhu cầu vật chất với một số bọn nhậu, nhất là những kẻ bị gia đình đối xử nghiêm khắc, kèm cặp, thường đến bắt đem về nhà.

Trong cái giới nhậu nhẹt ấy, hình như người ta luôn luôn thích được mọi người biểu đồng tình với ý kiến mình phát biểu, lại còn muốn sao cho được chung quanh kính nể nữa.

***/ LỜI RIÊNG CỦA TTBG.**

Đọc hết đoạn trên, ngừng lại định ghi xuống ít dòng thì chợt nhìn thấy một ụ môi màu đen bằng dùm tay nằm trên một cuốn sách. Bấy lâu tôi đã để ý điều đó, nghi là một ăn sách.

Quả thật đúng.

Gọi Tú & Năng vào chỉ, bàn cách di dời tấm ván gỗ của bức tường sách nằm phía sau giường nằm.

Khi còn bé, nhìn các cuốn lưu lại của cha tôi, thấy có những chỗ rách hình tròn không đều trên một số trang, hỏi người lớn thì nghe bảo chỗ ấy bị một ăn đến thủng.

Bữa nay mới lần đầu tiên nhìn tận mắt thế nào là “con một sách!”

Chợt kinh hoàng trong ý nghĩ bức tường sách sau lưng sẽ sập. Nhưng rồi mỉm cười nhớ lại “chính tôi cũng đang là một con một sách”. Vậy hà có gì phải lo việc sụp đổ kệ sách THAY VÌ LO CHO con-một-sách-tôi sẽ CHẴNG CÒN GÌ ĐỂ ĂN trong thời đại Google hôm nay?!

*
* *

(Tội Ác Và Hình Phạt).

Chủ quán nói thật lớn:

“Này ông hề! Tại sao không chịu làm ăn gì cả? Tại sao không đến sở nếu ông bảo ông là công chức?”

“Ông bạn hỏi tại sao tôi không đến sở làm à?” Marmeladov đáp, nhìn thẳng vào Raskolnikov, xem như câu trên là do Raskolnikov đưa ra hỏi. “Tại sao tôi không đến sở? Làm như là lòng tôi không biết đau xót vì được ngồi không

vô ích ở đây à? Cách nay một tháng, ông Lebeziatnikov đưa tay đánh vợ tôi trong khi tôi nằm say bí tỉ, như vậy có phải rằng tôi không đau khổ? Xin lỗi, thưa ông bạn trẻ, đã có khi nào ông bạn... hợm... chẳng hạn như việc đi vay tiền mà biết trước rằng không chút hy vọng gì người ta cho vay. Đã có lần nào như vậy chưa?”

“Có... nhưng ông nói không chút hy vọng là nghĩa sao?”

“Tôi muốn nói là hoàn toàn không chút hy vọng nào vì biết trước là ‘đi cho có đi’ vậy thôi. Thì đây, chẳng hạn như ông bạn biết rõ, biết chắc chắn rằng một kẻ nào đó có được tấm lòng rộng rãi, rất ích lợi cho mọi người trong nước, không còn lý do nào nữa để *cho ông bạn mượn tiền, bởi vì, tôi xin hỏi, làm sao mà cho mượn được nữa chứ? Phải vậy không, ông ấy đã biết quá rõ rằng tôi không thể trả được. Cho mượn vì tình thương hại ư? Nhưng ông Lebeziatnikov, một con người đi đúng với trào lưu tư tưởng mới, mấy ngày gần đây ông ấy đã giải thích rằng, ở thời đại chúng ta hiện nay, nên khoa học cũng cảm luôn cả lòng thương hại. Nước Anh đã thực hiện được việc này rồi. Nước Anh đã có được một nền kinh tế chính trị rồi. Như vậy thì tôi xin hỏi, tại sao ông ấy lại phải cho mượn? Thế nhưng, vẫn biết trước ông ta không còn cho vay mượn gì nữa cả, ông bạn vẫn lên đường, ông bạn vẫn cứ đến...”

“Vậy đến làm gì?” Raskolnikov hỏi.

“Nhưng nếu không còn một ai, không còn có chỗ nào để đi nữa thì sao? Tưởng mỗi người đều phải có một chỗ nào để mà đi đến chứ? Có những lúc cần phải ra đi, đi đến bất kỳ chỗ nào! Lần đầu tiên, con gái tôi, đưa con một của tôi ra đi để xin tám cạt vàng (Ghi chú: Cạt vàng có nghĩa là tám thẻ căn cước nhà nước cấp cho gái điếm do lời yêu cầu của đương sự hay do bị tố cáo làm điếm) thì tôi cũng ra đi...”

(“Con gái tôi nó đã có cạt...” Ông vừa nói riêng câu này vừa như lo lắng nhìn vào Raskolnikov.)

Ông tiếp:

“Chẳng ăn thua gì, thưa các ngài, chẳng ăn thua gì cả đâu!”

Ông ta vội vã tuyên bố ngay với cả quán trên vẻ bề ngoài tỉnh táo, trong lúc hai đứa bé đứng sau quầy rộ lên cười và ngay cả chủ quán cũng phải mỉm cười.

“Chẳng ăn thua gì. Những cái lắc đầu của các ngài chẳng làm tôi xao xuyến bởi vì việc gì rồi người ta cũng biết, việc gì càng giấu càng thêm lộ liễu; tôi nhận định việc kia với tấm lòng tủi nhục chứ nào với sự khinh khi.

“Thôi được! Thôi được! Nay ông bạn trẻ, xin phép nhé, cho tôi hỏi, ông bạn có thể... Mà không, cần phải nói cho mạnh dạn và bóng bẩy hơn, không phải ‘ông bạn có thể’ mà là ‘ông bạn có **dám**’ trong lúc nhìn tôi như thế này, ông bạn có **dám** nói một cách dứt khoát rằng tôi KHÔNG PHẢI là một con heo?”

Raskolnikov không trả lời.

***/ LỜI RIÊNG CỦA TTBG.**

Ai cũng bảo văn chương Dostoievski rất khó đọc, tư tưởng sâu thẳm, nội dung dễ làm nhức tim đến khó lòng bắt chộp câu chuyện cho mạch lạc.

Thời tuổi trẻ, tôi cũng nhận như vậy. Nhưng khi đã chín muồi cuộc đời, đọc tới đâu lại thấy hiểu dễ dàng tới đó, cơ hồ đang lắng tai nghe người tri âm tri kỷ ngồi bên cạnh, từng lời từng chữ thấm vào tới tận ruột gan.

Nhớ có lần nghe bác Hà Thượng Nhân tâm sự:

“Trước khi đi tù CS, tôi thích đọc Tolstoi hơn. Đi tù về, đọc Dostoievski, thấy chữ nghĩa Tolstoi đậm thành nhạt nhẽo!”

Lại có lần nghe Uyên Thao đưa nhận định:

“Đàn ông đã ít người đọc Dostoievski, đàn bà lại càng hiếm. BG yêu Dostoievski như thế thì đúng là một ngoại lệ!”

Nói của đáng tội!

Nào phải tôi đủ khả năng thấm nhuần tư tưởng hay chữ nghĩa Dostoievski (điển hình những lời của nhân vật Marméladov nêu trên)? Mà, đúng thật chính là **“đau khổ đã HIỂU ĐƯỢC đau khổ, số phận XÓT THƯƠNG số phận, định mệnh TÌM ĐẾN định mệnh”** giữa người đi trước và kẻ đi sau thôi!

Trần Thị Bông Giấy.
(Bài viết xong tại San Jose, thứ Năm Aug. 1/2019 10:15 PM).

[]